

A Balaton vízforgalmának a klímaváltozás hatására becsült változása

Varga György
varga.gyorgy@ovf.hu

VITUKI Hungary Kft.

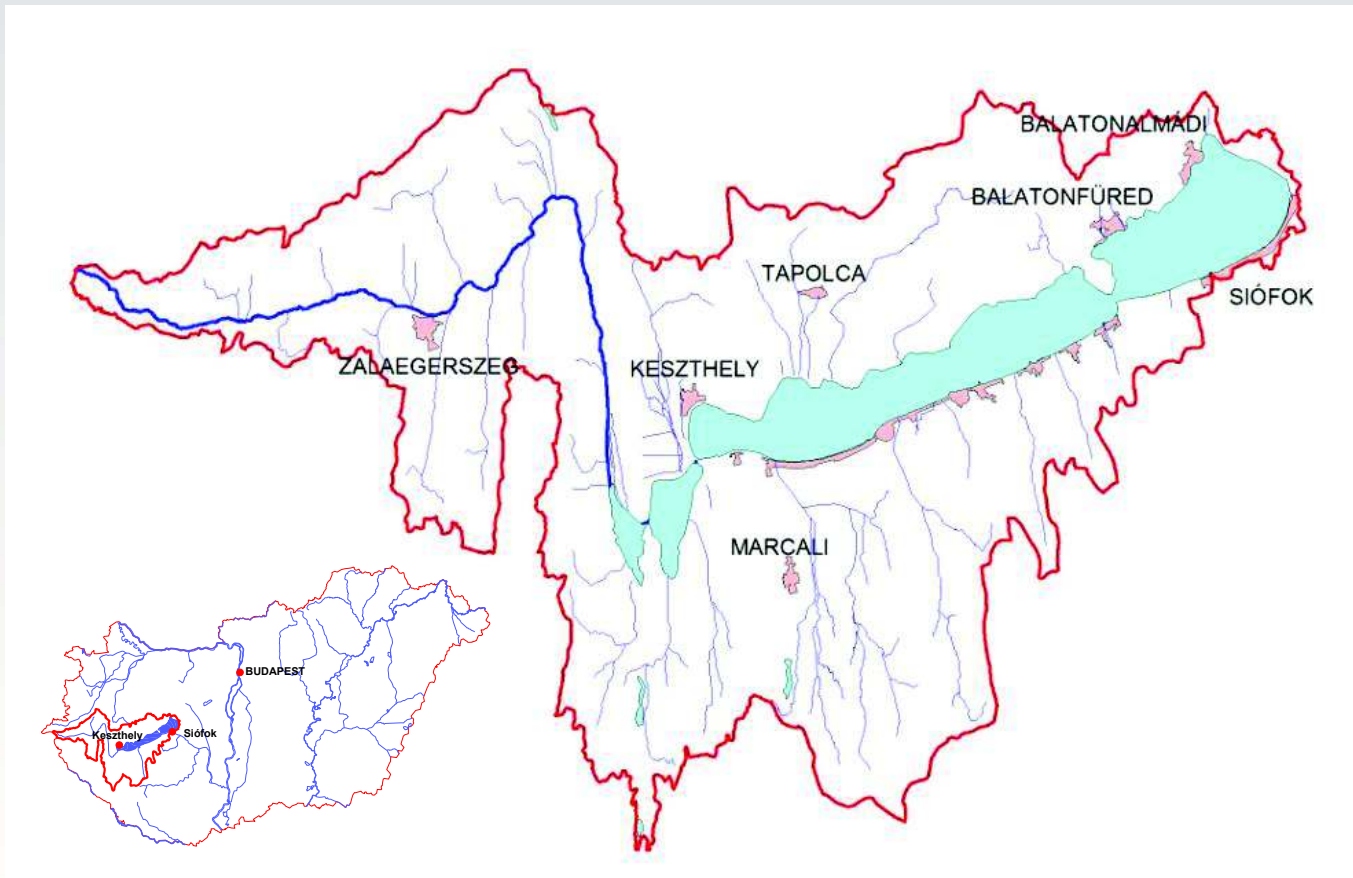
Országos Meteorológiai Szolgálat

Az előadás tartalma

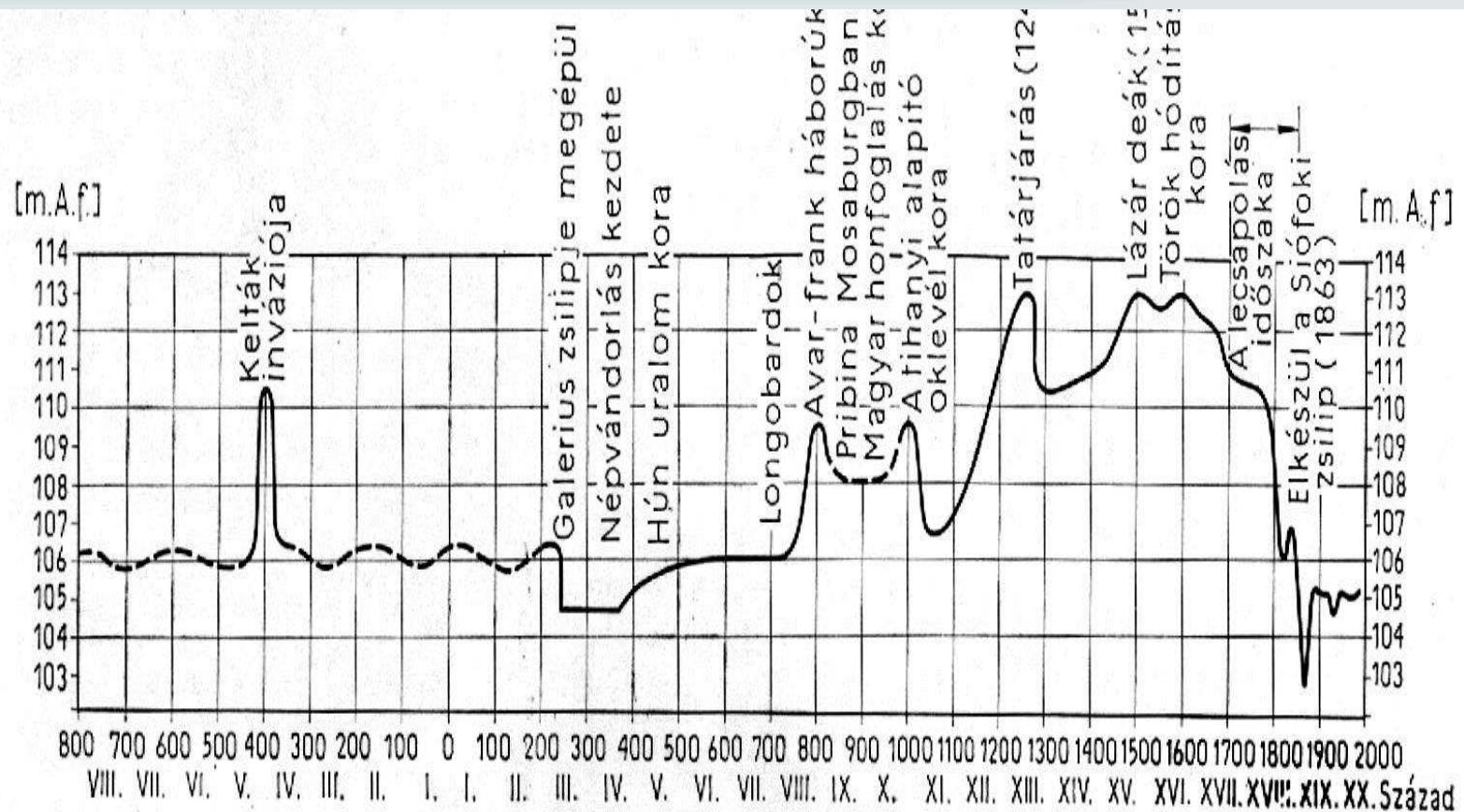
- adatok és információk a Balaton vízháztartásáról és vízállás-változásairól;
- a jövőbeni vízforgalom becsléséhez felhasznált ALADIN-Climate eredményadatok köre; lehetőségek és korlátok;
- a tó természetes vízkészlet-változása (a csapadék, a hozzáfolyás és párolgás előjelhelyes összege) klímaablakokra elvégzett becslése (módszerek, eredmények, következtetések);
- összefoglalás, kitekintés;

A Balaton és vízgyűjtő területe

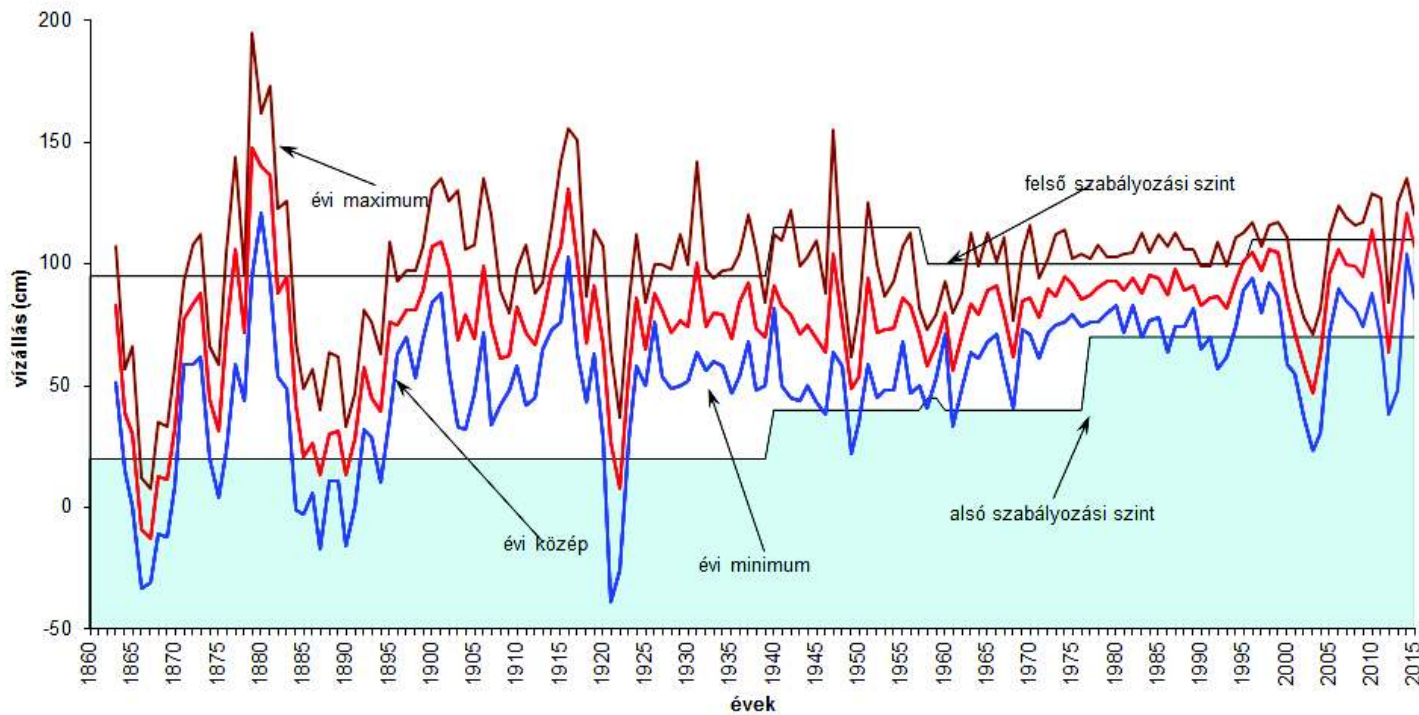

A Balaton tartós vízállásainak görbéje i.e. 800-tól napjainkig

Bendefy L. (1965) nyomán

A Balaton évi minimális, átlagos és maximális vízállása 1863-2015

A Balaton geometriai jellemzői (75 cm-es vízállás mellett)

vízgyűjtő terület:	5775,0 km ²
nyíltvízi terület:	571,7 km ²
a nádasok területe:	16,8 km ²
összes tófelület:	588,5 km ²
hosszúság:	76,5 km
átlagos szélesség:	7,5 km
átlagos mélység:	3,36 m
térfogat:	1,978 km ³
Kis-Balaton Vízvédelmi Rendszer:	~72 km ²

A Balaton vízháztartási tényezői és a vízmérleg-egyenlet

$$\Delta K = (C + H) - (P + L + V_h)$$

$$\Delta K_T = (C + H) - P$$

C – tóra hulló csapadék

H – hozzáfolyás a tóhoz

P – párolgás a tóból

L – vízeresztés a tóból

V_h – vízelhasználás a tóból

ΔK – a tó vízkészlet-változása

ΔK_T - a tó természetes vízkészlet-változása

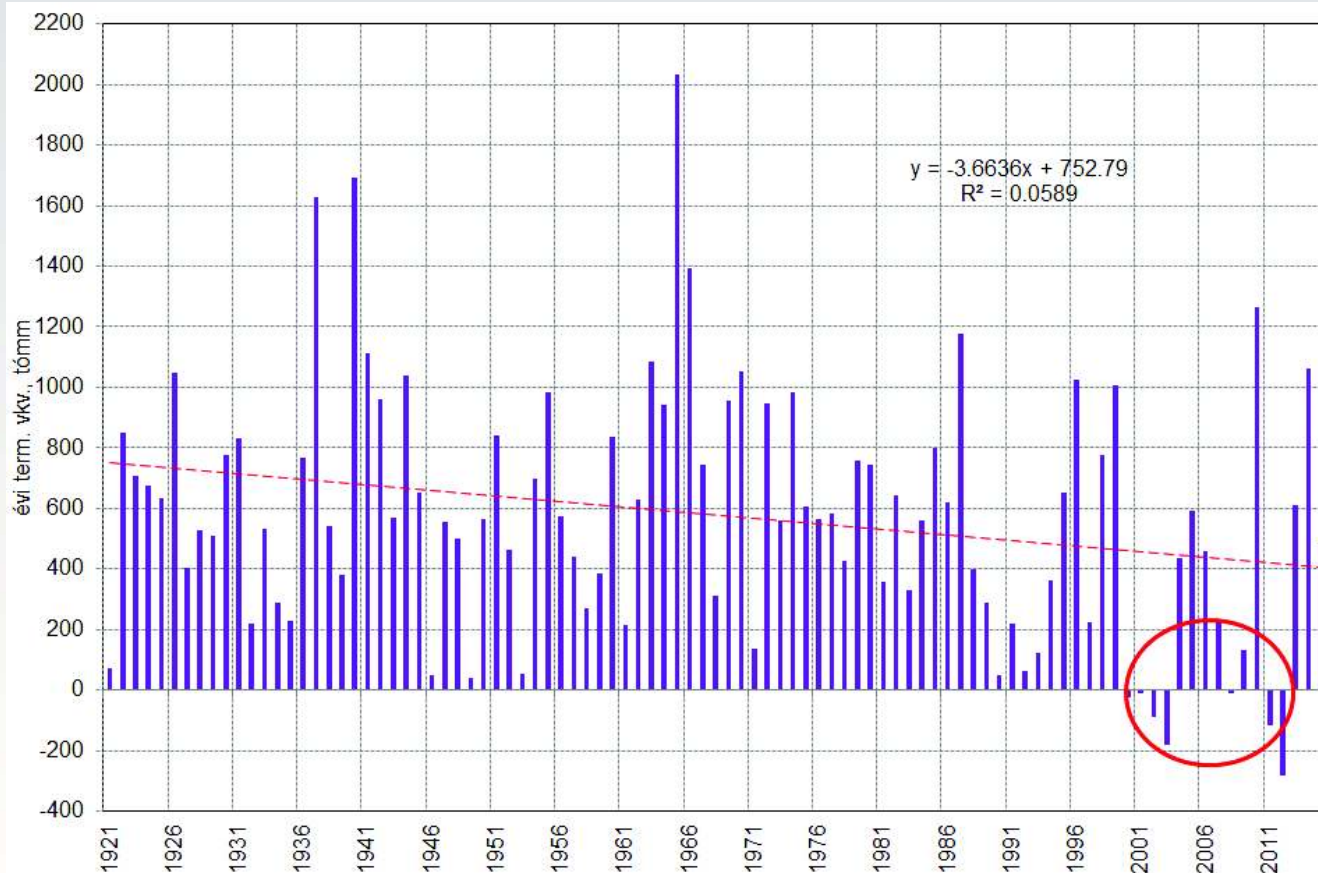
A Balaton vízháztartási tényezőinek az 1921-2015. közötti időszakra vonatkozó átlag- és szélsőértékei

Vízháztartási tényező	minimum (tómm/év)	átlag (tómm/év)	maximum (tómm/év)
Csapadék	309	617	929
Hozzáfolyás	236	856	1974
Párolgás	723	897	1073
Természetes vízkészlet-változás	-281	576	2031
Lefolyás	0	557	1791
Vízfelhasználás (1971-2015)	11	28	51

A Balaton évi természetes vízkészlet-változása 1921-2015

A Balaton vízforgalmának jövőbeni klímaablakokra (2021-2050 és 2071-2100) történő becsléséhez felhasznált meteorológiai adatok

a tó vízgyűjtő területére vonatkozó súlyozott területi átlagok

havi csapadékösszeg (mm) (1961-1990 CC; 1961-1990 ALADIN; 2021-2050 ALADIN, 2071-2100 ALADIN)

havi középhőmérséklet (°C) (1961-1990 CC; 1961-1990 ALADIN; 2021-2050 ALADIN, 2071-2100 ALADIN)

a tó vízfelületére vonatkozó súlyozott területi átlagok

havi csapadékösszeg (mm) (1961-1990 CC; 1961-1990 ALADIN; 2021-2050 ALADIN, 2071-2100 ALADIN)

havi középhőmérséklet (°C) (1961-1990 CC; 1961-1990 ALADIN; 2021-2050 ALADIN)

havi közepes szélesség 10 m-en (m/s) (1961-1990 CC; 1961-1990 ALADIN; 2021-2050 ALADIN, 2071-2100 ALADIN)

havi relatív nedvesség (%) (1961-1990 CC; 1961-1990 ALADIN; 2021-2050 ALADIN)

Gondolatok a meteorológiai adatok (ALADIN-Climate modellszimulációk eredményei) értelmezéséről, felhasználási lehetőségeiről és korlátairól

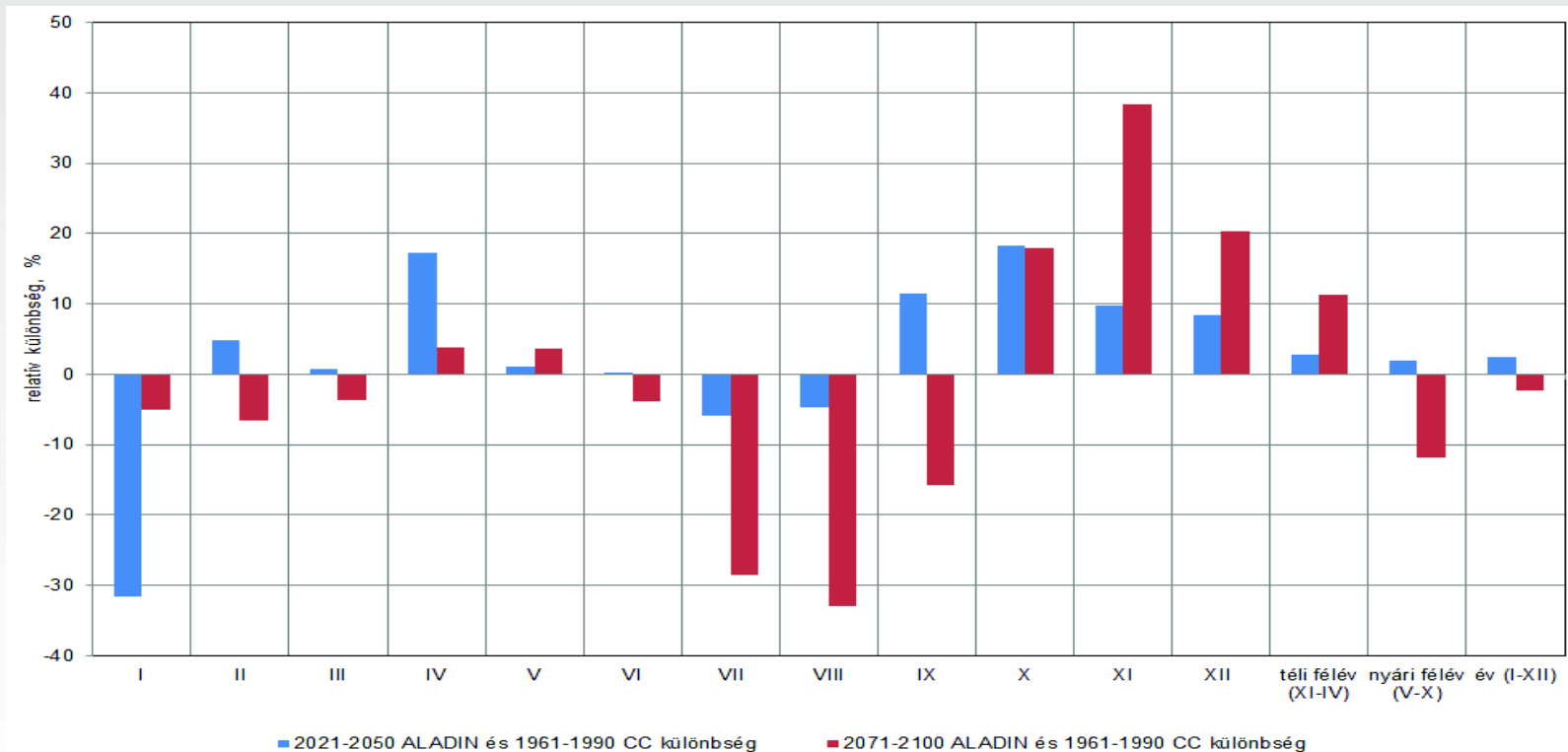
Klasszikus értelemben vett „hosszútávú előrejelezhetőség” az éghajlati modellekkel nem valósítható meg. Éghajlati időskálán a klímamodellek eredményeit mint statisztikai sokaságot kell tekintenünk, ahol nincs prognosztikai jelentősége annak, hogy adott előrejelzés melyik konkrét időpontra vonatkozik, s a modellek megbízhatóságát aszerint osztályozzuk, hogy egy kiválasztott időszak statisztikai jellemzőit milyen pontossággal képesek visszatükrözni.

A jövőre vonatkozó modelleredményeket nem önmagukban, hanem a modellek saját referencia-időszakához viszonyítva értelmezzük, így a jövőre és a múltra vonatkozó szisztematikus modellhibák a különbségképzéssel részben eliminálják egymást; illetve a változásértékeket hozzáadjuk a referencia-időszakra a mérések alapján kiszámított értékekhez (relatív változás esetén pedig összeszorozzuk a mérési és a változási értéket).

A harmincéves időszakokon belül az évenkénti adatok olyan statisztikai sokaságot alkotnak, melyek időben felcserélhetők. Ez azt jelenti, hogy egy tetszőleges éves adatsor az időszak bármelyik évének megfeleltethető.

A Balaton vízgyűjtő területére érkező csapadék becsült változása (%)

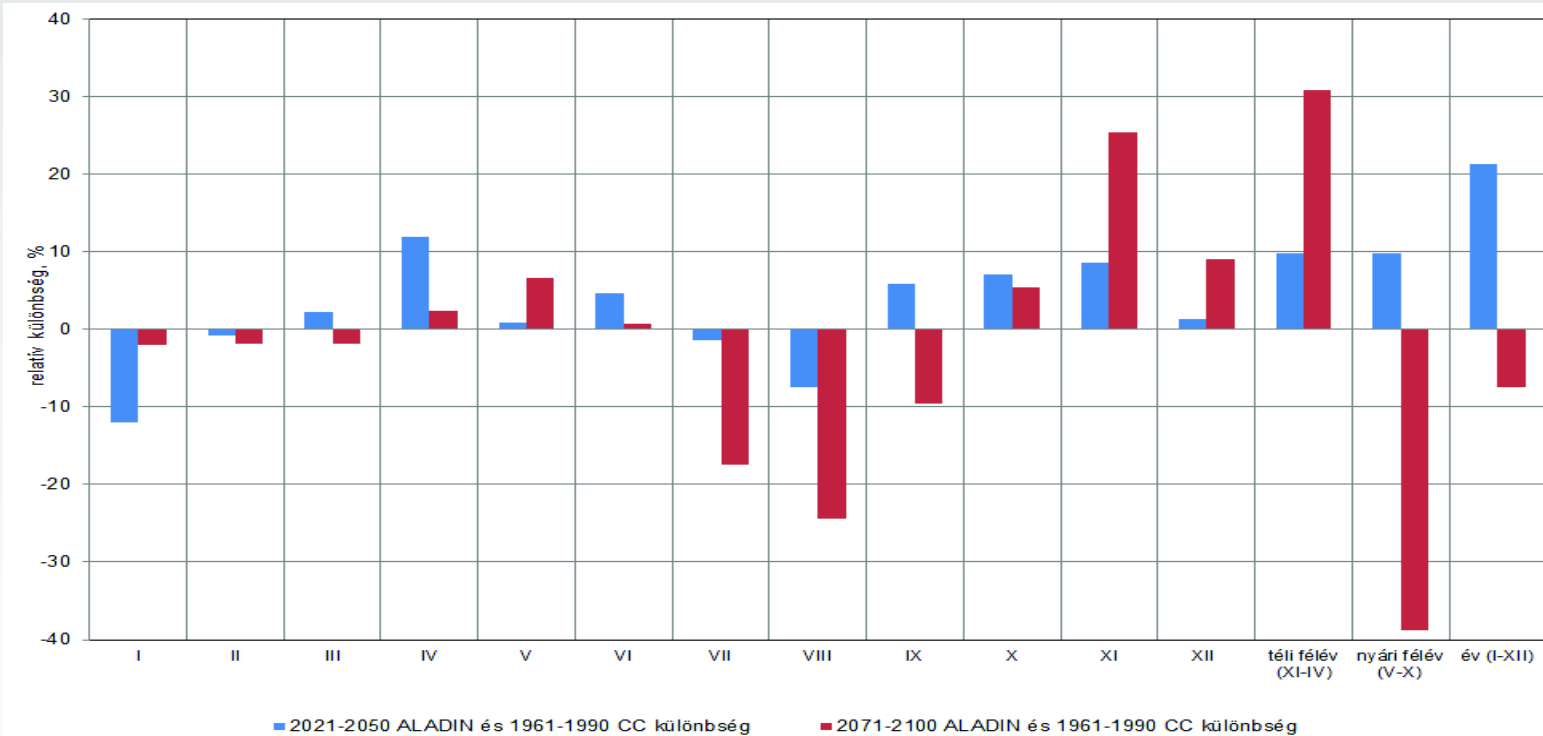
ALADIN 2150 (korr.) = (CC 6190 átlag)*k, ahol $k = (\text{ALADIN 2150})/(\text{ALADIN 6190 átlag})$
 ALADIN 7100 (korr.) = (CC 6190 átlag)*k, ahol $k = (\text{ALADIN 7100})/(\text{ALADIN 6190 átlag})$

A Balaton vízfelületére érkező csapadék becsült változása (%)

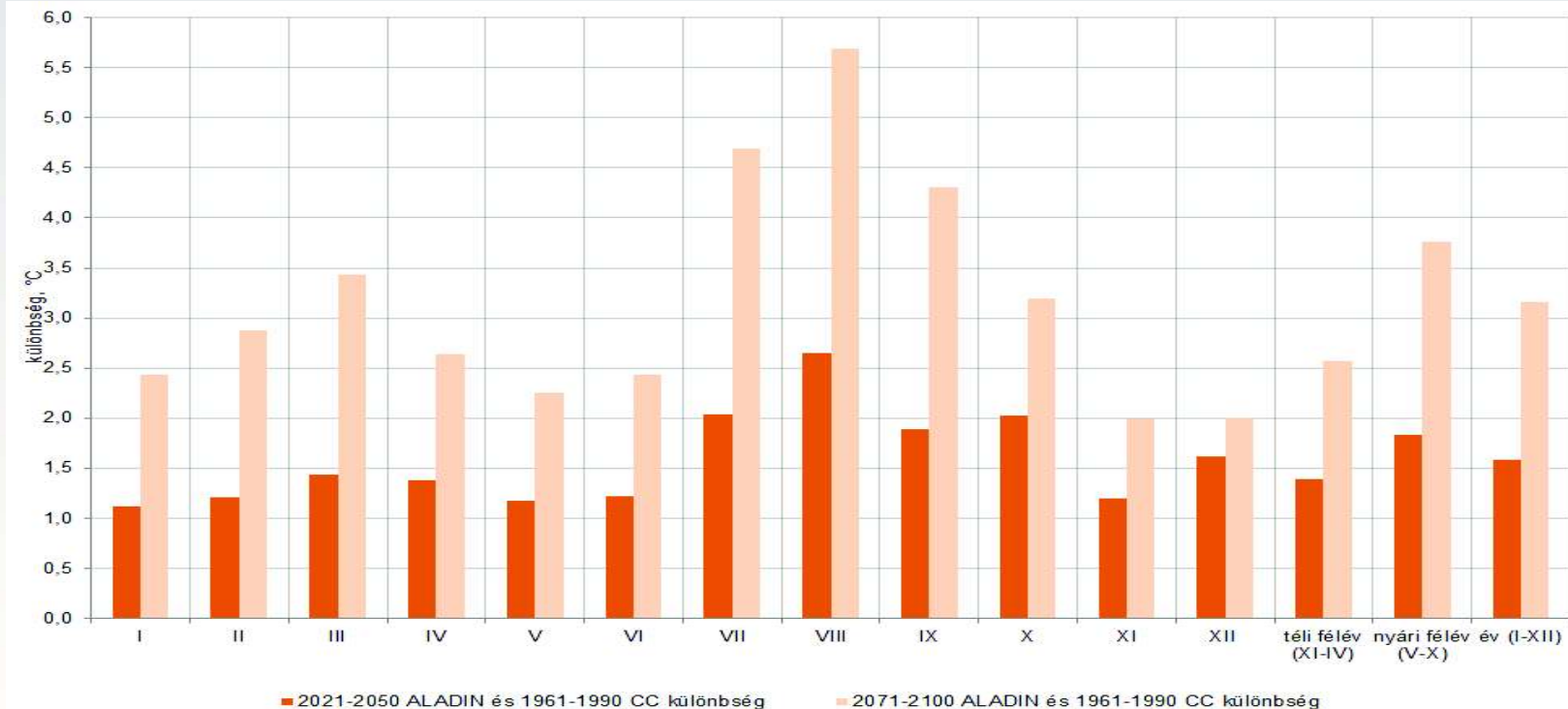
ALADIN 2150 (korr.) = (CC 6190 átlag)*k, ahol $k = (\text{ALADIN 2150})/(\text{ALADIN 6190 átlag})$
 ALADIN 7100 (korr.) = (CC 6190 átlag)*k, ahol $k = (\text{ALADIN 7100})/(\text{ALADIN 6190 átlag})$

A Balaton-vízgyűjtő évi középhőmérsékletének becsült változása (°C)

ALADIN 2150 (korr.) = $k + CC$ 6190 átlag, ahol $k = ALADIN\ 2150 - ALADIN\ 6190$ átlag
ALADIN 7100 (korr.) = $k + CC$ 6190 átlag, ahol $k = ALADIN\ 7100 - ALADIN\ 6190$ átlag

A Balaton-vízgyűjtő évi területi (tényleges) párolgásának becsült változása (mm)

REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER

időszak	az erdőfedettség időszakos átlaga (%)	szabad vízfelületek időszakos átlagos felülete (km ²)		szabad vízfelületek időszakos átlagos többletpárolgása (mm/év)	
		Kis-Balaton Vízvédelmi Rendszer (KBVR)	halastavak, kisebb tározók	Kis-Balaton Vízvédelmi Rendszer (KBVR)	halastavak, kisebb tározók
1961-1990	25	3*	32**	300	250
2021-2050	29	72	37	350	290
2071-2100	29	72	37	400	330

időszak	min	átlag	max	szórás
1961-1990 CC	484	573	640	35,48
2021-2050 ALADIN (korr)	480	622	717	53,33
2071-2100 ALADIN (korr)	501	647	768	69,34

A Balaton vízgyűjtő területéről történő évi lefolyás (a Balaton vízháztartásban a hozzáfolyás) időszakos átlagértékeinek (tómm/év) számítása a klímaablakokra

időszak	csapadék (P)	területi párolgás (ET)	számított lefolyás (P-ET)	a Balaton számított hozzáfolyása (I)
1961-1990	689	573	116	1001
2021-2050	706	622	84	725
2071-2100	673	647	26	224

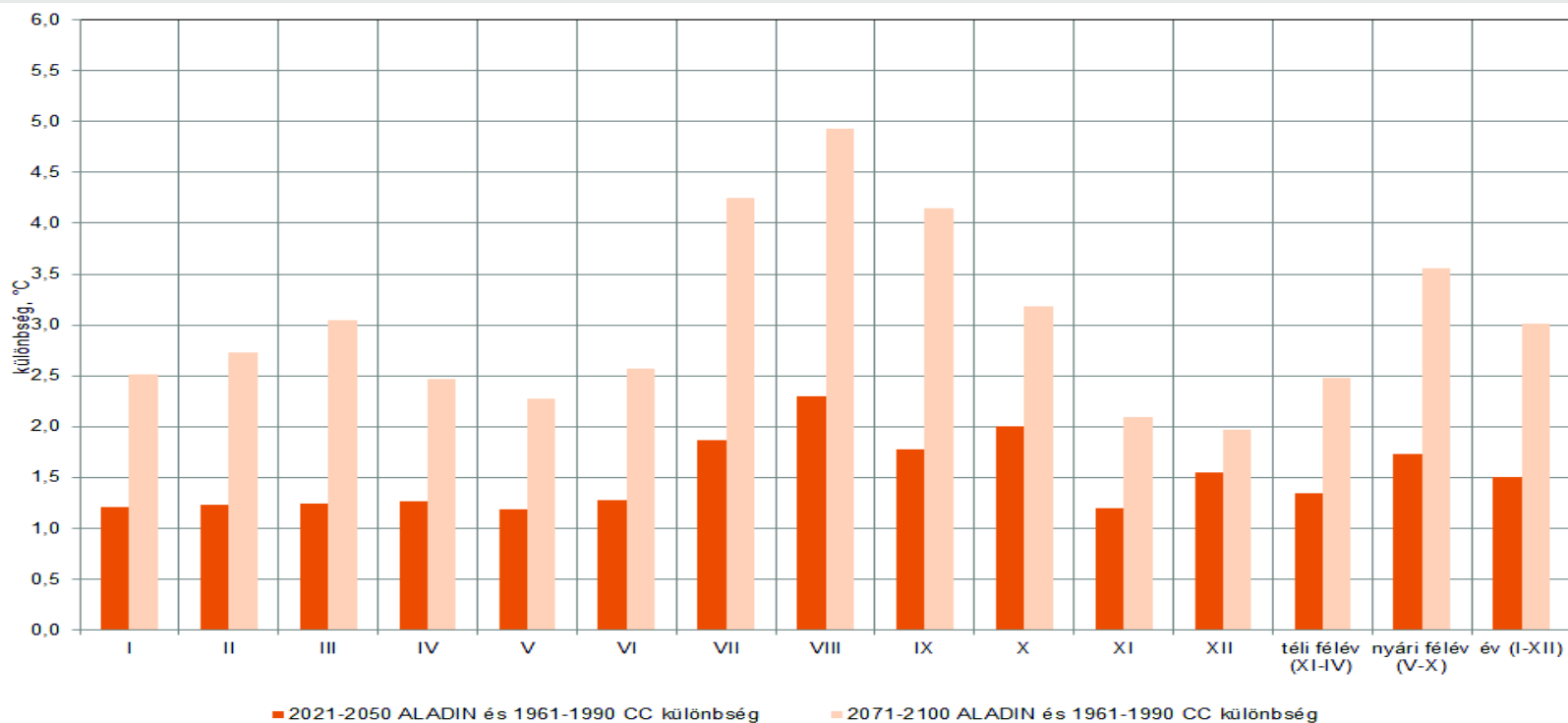
A 30 éves klímaablakokon belül a negatív előjelű évi csapadék-párolgás különbséggel jellemezhető évek száma az alábbi képet adta:

- az 1961-1990 időszakban 1 év
- a 2021-2050 időszakban 6 év
- a 2071-2100 időszakban 13 év

A Balaton vízfelülete feletti légtér hőmérsékletének becsült változása (°C)

ALADIN 2150 (korr.) = $k + CC$ 6190 átlag, ahol $k = ALADIN\ 2150 - ALADIN\ 6190$ átlag
 ALADIN 7100 (korr.) = $k + CC$ 6190 átlag, ahol $k = ALADIN\ 7100 - ALADIN\ 6190$ átlag

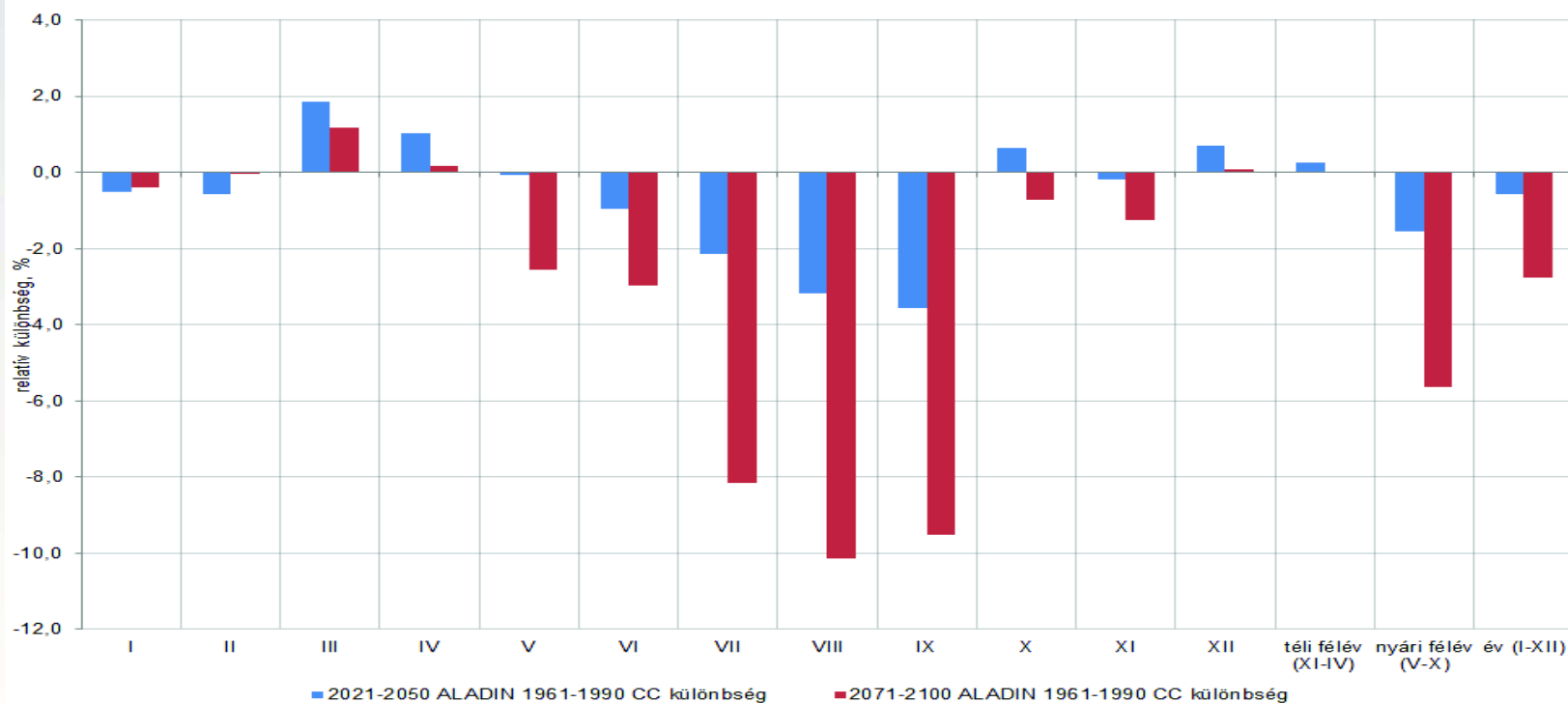

A Balaton vízfelülete feletti légtér relatív nedvességének becsült változása (%)

REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER

ALADIN 2150 (korr.) = $k + CC$ 6190 átlag, ahol $k = ALADIN\ 2150 - ALADIN\ 6190$ átlag
 ALADIN 7100 (korr.) = $k + CC$ 6190 átlag, ahol $k = ALADIN\ 7100 - ALADIN\ 6190$ átlag

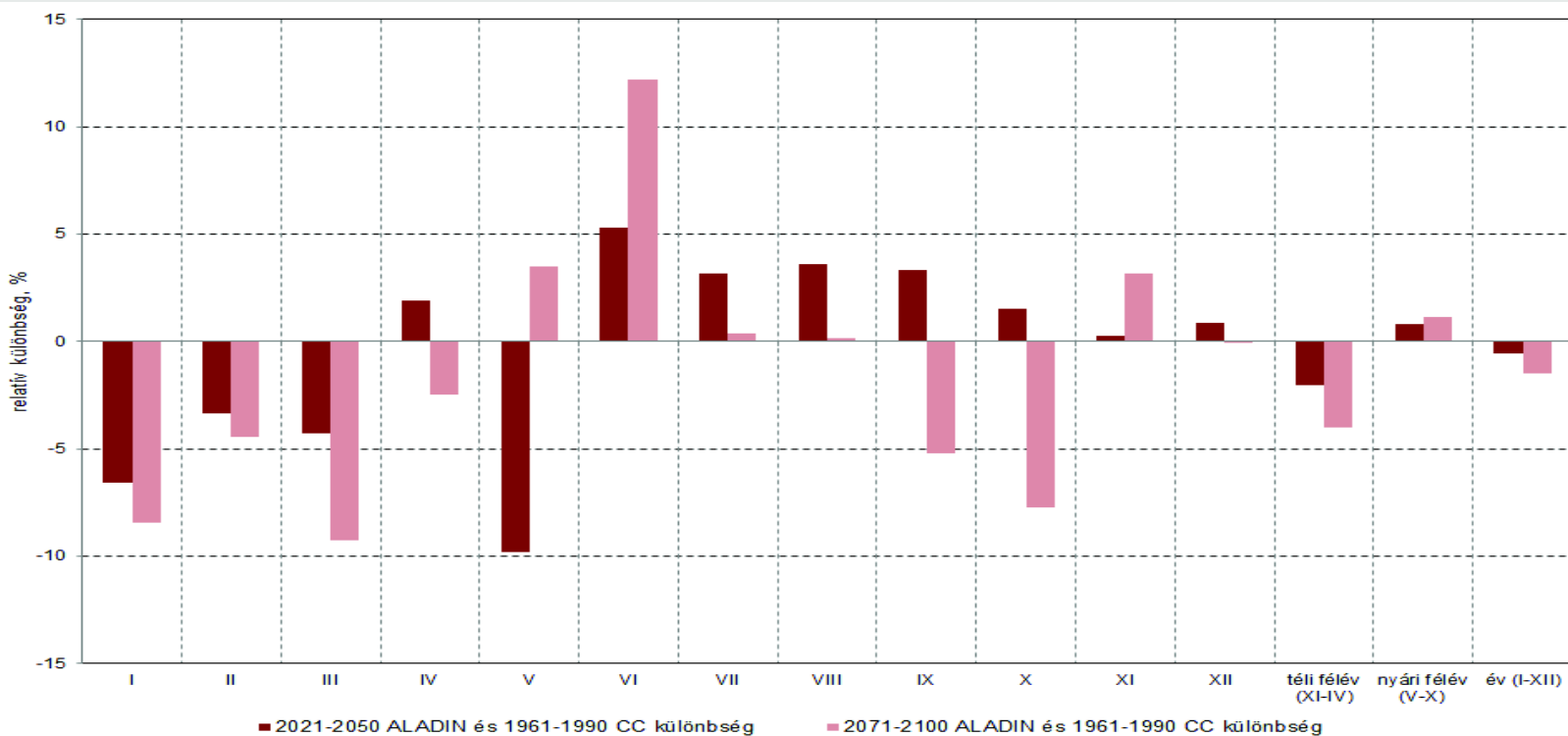

A Balaton vízfelülete feletti légtér szélsőségeinek becsült változása (%)

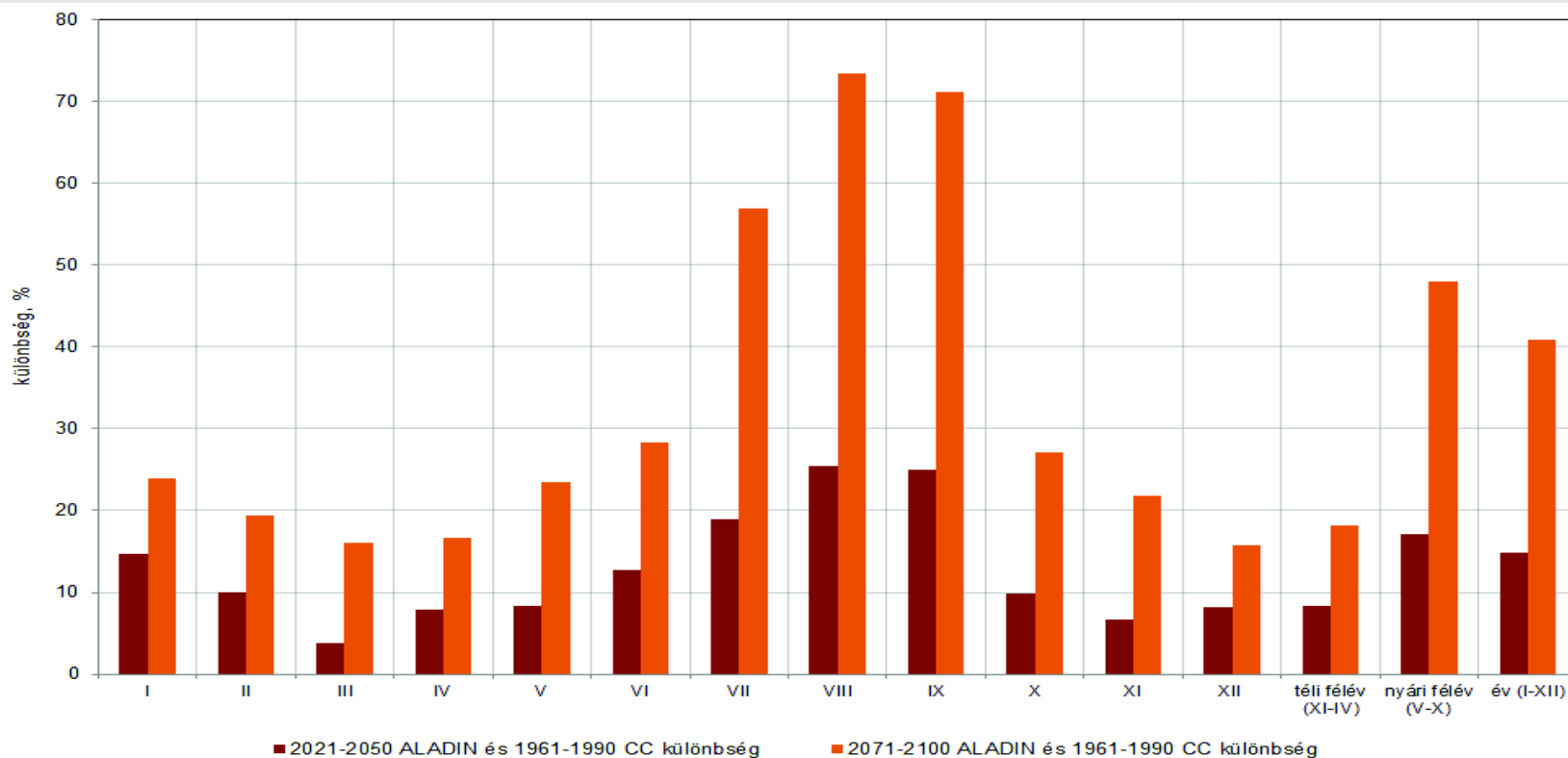
REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER

ALADIN 2150 (korr.) = (CC 6190 átlag)*k, ahol $k = (\text{ALADIN 2150})/(\text{ALADIN 6190 átlag})$
 ALADIN 7100 (korr.) = (CC 6190 átlag)*k, ahol $k = (\text{ALADIN 7100})/(\text{ALADIN 6190 átlag})$

A Balaton párolgásának becsült változása (%)

$$E_w = a * (E - e) * (0,59 + 0,013 * v) * n$$

A Balaton évi természetes vízkészlet-változásnak becsült változása (tómm/év)

időszak	csapadék	hozzáfolyás	párolgás	természetes vízkészlet-változás
1961-1990 CC	609	1001	807	803
2021-2050 ALADIN	631	725	926	430
2071-2100 ALADIN	602	224	1137	-311

a negatív előjelű évi természetes vízkészlet-változással jellemezhető évek száma:

- az 1961-1990 időszakban 7 év
- a 2021-2050 időszakban 9 év
- a 2071-2100 időszakban 19 év

Az elvégzett vizsgálatok továbbfejlesztésének irányai

Egyetlen – jelen esetben az ALADIN-Climate – modellszimuláció eredményeinek vizsgálatával nem tehetők megalapozott kijelentések az eredmények bizonytalanságáról.

A bizonytalanságok korrekt módon csak több modellkísérlet segítségével írhatók le. Két modell alkalmazása már jó kiindulási alapot nyújt a bizonytalanságok alapfokú számszerűsítésére. Ezért a jövőbeli változások értelmezéséhez mindenképpen szükséges legalább még egy alkalmasan megválasztott modellkísérlet eredményeinek vizsgálata.

Összefoglalás, kitekintés

Összességében a Balaton vízháztartásában a **bevételi oldal csökkenése és a kiadási oldal növekedése valószínűsíthető**. Ez a kettős hatás a referencia időszak átlagos viszonyaihoz képest – különösen a második jövőbeli klímaablak időszakában (2071-2100) – **alapvetően megváltoztatja a tó hidrológiai képét**. A tó vízcserereaktivitása jelentősen romlik, gyakrabban és tartósabban fordulnak elő lefolyástalan időszakok, sőt a 21. század utolsó évtizedeiben a Balaton gyakorlatilag lefolyástalan tóvá változhat.

A vízforgalom természeti tényezők által befolyásolt becsült alakulásának bizonytalanságát erősítő antropogén hatások:

- a vízgyűjtő területen létező és a tavat közvetlenül érintő vízhasználatok (vízkivételek, vízbevezetések a vízrendszerben)
- területhasználat a vízgyűjtőn, annak természetes és emberi hatásra történő változásaira (erdősültség, művelési ágak és módszerek változása, a lefolyás szabályozása, szabad vízfelületek kiterjedésének változása, stb.)

Köszönöm a figyelmet!

Köszönöm

Dr. Nováky Béla

Szépszó Gabriella

Csorvási Anett

Homolya Emese

a tanulmány és az előadás
elkészítéséhez nyújtott segítségét.